

Az én rendszerváltásom 9

„Különbnek tartásatok egymást magatoknál!”

Utak Európába

Hajdanában történt, a hatvanas évek elején, amikor még Budapest és Záhony között csak egy vágányon pöfögött a gőzös, s ritka volt a dízelmozdony. Szolnok-Debrecen között kattogó, hegesztetlen síneken négy órát is döcögött a személyvonat, s mert hét végén Pestről megindult az ország keleti rész Szatmárba, Szabolcsba, Biharba, szinte mindig állni kellett. Egyszer azonban vasárnap utaztam, reggel, s majdnem üres vonaton. Egyedül ültem a fapados szakaszban, s csak Bartán (akkor még állandó megálló volt) szállt fel egy népes tanyasi család vagy öt gyerekkel, akik szépen, fehér zokniban, frissen fésülve csendes izgalommal telepedtek az ablak mellé. Látszott, hogy valahová ünnepre mennek, s a kisebbek megilletődve, mégis nyugtalanul az utazás és a bizonyára ritka alkalom miatt várakozva feszengtek helyükön. Bizony ekkor esemény volt tanyáról a városba menni, kilépni a hétköznapiakból, s szinte világót látni. A legkisebb, lehetett vagy négy éves, azonban enni kért. Nyilván tudta, hogy a kosár sem hétköznapi javakat rejt. Az unszólásra az édesanya félrehajtotta a keményített, hófehér vászonkendőt, s kiosztott egy-egy rántott csirke darabot a gyermekeknek. Kisújszálláson felszállt két középkorú nadrágos férfi (hogy így nevezzem őket), s belépve a fülkébe, ahol bőven volt hely, megálltak az ajtóban, majd visszafordulva a peron felé félhangosan, de jól hallhatóan megjegyezték: *„Ne ide gyerünk! Itt zabálnak a parasztok.”* Az apa és anya elkomorult, a nagylány szájában megkeseredett a falat, s a 10-12 éves két fiú is letette a húst, csak a kicsi nem vett róla tudomást. Elszállt az derű, a várakozás, az utazás izgalma, s Karcagig, ahol leszálltak, olyan nyomasztó csend ülte meg a kupét, hogy még a legkisebb is elhallgatott. Engem összeszorított valami, de tehetetlen voltam, nem tudtam mit tegyek: szóljak egy pár szót, hallgassak, utánuk eredjek, s megverjem őket? Nem, mint aki semmit nem látott és hallott, gyáván könyvembe bújtam. Pár nap múlva, amikor megírtam az esetet a Néplapnak, az nem közölte, s azóta is bánt, a lelkiismeret. Ettől kezdve nem utazom soha vasárnap, inkább álltam a füstös, izzadságszagú folyosón, peronon, ahol természetes volt a verekedés, a részeg sértegetések sokasága vagy az összeborulás a mámor tetőfokán. Ahol a durva közeg kizárja a finomságokat, ahol megsérteni valakit szóval alig lehet, csak ököllel, nem egyszer késsel.

Nyilván van bennem valami, ami alkalmatlanná tesz arra, hogy politikus legyek. Hogy a kényes helyzetekben cselekedjem. Mindig később, az esemény múlta után jutok el oda, hogy lássam: mit kellett volna cselekednem. Első reakcióm a megdöbbenés, az egész énemet megbénító tehetetlenség. Ezen csak akkor tudom túltenni magam egy állapotba, amikor elborul az agyam, s magam is hasonulok a sértőhöz. A hangerő, a válogatatlan szavak nem egyszer a tettlegességre vetemedés is elér ilyenkor, ám később emészttem magamat, megbánom, hogy lealacsonyodtam, s méltatlanná váltam önmagamhoz. Hogy ez néha eredményt hozott? Hogy csak így lehetett megérteni bizonyos vezetőkkel azt, hogy sok éves munkánk, amely egy konferenciában csúcsonyult ki, mégis megtartható? Hogy kalapáccsal kellett kizavarni a múzeumból kiállítás előtt pártkorifeusokat, hogy megnyithassuk, de legalább elkészíthessük a kiállítást? Mindez igaz, de szégyenletes. S nemcsak a korszakra nézve, hanem rám is, aki

feladtam jobb éneket valamely, bár néha magasabb cél érdekében.

S hogy mit vártam a felgyorsuló eseményektől? A rendszerváltástól? A demokráciától? Azt, hogy többé emberek nem kerülnek ilyen méltatlan helyzetbe, s nem kerülök magam sem. S mi a demokrácia? Szememben nem egyéb, mint az emberi méltóság visszaadása, tisztelete. A másokra figyelés, a mások megértése. Vagy ahogy Pál apostol mondja *„különbnek tartsátok egymást magatoknál; és senki se a maga hasznát nézze, hanem mindenki a másokét is.”* E krisztusi magatartás a demokrácia alapja, s nem a pusztán egyenlőség elve, mint ahogy hirdették a francia forradalmárok. A demokrácia nem tanulható technika csupán, ahogyan kitűnő elmék vélték, hanem belső magatartás, amely a közösséget tekinti elsőnek, a mások érdekeit nézi, s helyezi előtérbe természetes, kézhezigazodó, s reflexszerű mozzanatként. Ha ez történik, akkor nincs buta, másokat sértő megjegyzés, nagyhangú okoskodás, s előtérbe tolakodás. Nem szenvednek tőle a parasztok, zsidók, cigányok, magyarok, tótok, románok, tanulatlanok, vagy túlfinomodottak, hisz érződik az önkéntelen mozdulatból is az óvás, a mások segítése és a bocsánat kérése benne van, ha mégis ügyetlenek, érdekesek lennének.

De mit látunk lépten-nyomon?

Tülekedést a honatyák között. Fölényes, kioktató beszédeket, dühtől vöröslő arcokat, görcsös mozdulatokat, miközben tudják, hogy ők, a kiválasztottak százezrek és milliók szeme-füle előtt szerepelnek naponta. Demokráciára hivatkozva acsarkodnak vélt vagy valós igazukat védve, de a távolabbi eszmét, magasabb célt állandóan feledve.

A görögök- így tanultuk- az emberiség gyermekkorát jelentik Európa számára. A homéroszi eposzokban legendás hősök pulyaként veszekednek, acsarkodnak, kimutatva, s nem fegyelmezve első érzéseiket. A görögök találmánya a demokrácia is, s bármily emelkedett lett legyen is, igen közel állt még a gyermekkorhoz, a gyermeki magatartáshoz. A legragyogóbb periklészi korban, demokrácia és szabadszólás címén Pheidiaszt, Anaxagorast, s a céltáblául tett Periklést aranylopással, istentelenséggel, ezek bűnös pártolásával vádolják, s fokozottan testvérháborúba taszítják a görög városállamokat. Igen, demokrácia és szabad megnyilvánulás címén, gyermeki módra. Mert hol voltak még ekkor az europaizáló krisztusi tanok, a Jézus és tanítványai által hirdetett önfegyelmezés, amely felnőtté teszi a gyermeket, férfivá a kirobbanó energiájú kamaszt, nővé az esetlen vagy tartózkodó, de titkos értékeit tükörben nézegető bakfist?

Ma nehezebb helyzetben vagyunk a görögöknél. Ott saját találmány a demokrácia, amely ha

Írta: Szabó László

2012. április 16. hétfő, 10:45 - Módosítás: 2018. április 03. kedd, 19:18

még kezdetleges is, gyerekes civódásokkal felsallangozott is, de szerves fejlődésű, s magán viseli a pubertáskori pattanásokban a megtisztulás és kifejelés ígérését is. A mienk nem a gyakorlatból, hanem rafinált diktatúrák összedöntött építményeiből nő ki, s gyökerei még épp hogy leértek a kemény altalajig. Szárbaszökkenése, kileveledzése, távoli napfénynek köszönheti létét, gyökerei azonban törmelékbe, szennyezett földbe fúrják magukat. S mennyi ennek a tápértéke?

A honatyák, a sajtó, a diákok, a bányászok, a félretolt kis és nagy hatalmasságok idegessége, zavara, kapkodása -amely egykor egymás piszkálásába, csörtető hangzavarba vész- nem gyermeki lélek bizonytalansága, hanem az iránytű nélkül maradt, de erőből duzzadó és a bizonytalantól tartó utazó tehetetlensége. Alig látni egy-két megnyugtató, biztató jelenséget. Bizakodó, mert valamit mégis tudó és értő, karizmatikus személyt, akikre hagyatkozunk. S ezeket is beverik sárral, habbal a valós helyzetet alig érzékelők.

Mindez érthető, magyarázható, de alig menthető magatartás. Meg kell szabadulnunk a görcsöktől, az egymást vádló, fennhéjázó tartástól, s magunkba kell néznünk. Saját házunktáján kereskednünk. El kell ismernünk, hogy nemcsak a mi véleményünk, türelmetlenségünk jogos, hanem másoké is. Acsarkodás és indulat nélküli helyzetelemzés szükséges. Azért, hogy ne bántsunk meg másokat, azért, hogy ne akadjon el a falat a torkunkon. Azért, hogy mások ünnepét és örömét ne tegyük keserűvé. Azért, hogy elkezdjük az igazi demokráciát építeni Bartától Budapestig, az Európába vezető úton.

Szolnok, 1990. október 24.

Jászkun Krónika II. évfolyam, 23. szám